

РЕТОРИЧЕСКА АРГУМЕНТАЦИЯ ПРИ УТВЪРЖДАВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ НА ДЕМОКРАТИЧНОТО ОБЩЕСТВО

Христо Йорданов*

Основополагащ принцип на съвременното демократично общество е наличието на плурализъм на мненията, идеите, схващанията и пр. Това многообразие от гледни точки безспорно се нуждае от теоретичен инструмент за анализ, оценка и произвеждане на аргументативен дискурс, който да съпоставя техните прагматични достойнства за предприемане на адекватни съвместни действия за усъвършенстване на социалните връзки и социалното взаимодействие.

В настоящата статия авторът акцентира върху някои аргументативни подходи и видове аргументи, предмет на изследване на съвременната реторическа наука (Теория на аргументацията), приложими в защита, запазване и утвърждаване на принципите на демократичното общество.

Различията в националните традиции и съобразяването с други социални дадености, както и различните оценки на определен начин на поведение превръщат демокрацията в задача на Новото време, в което съществуват множество различни форми. Зад принципното твърдение, че държавната власт принадлежи на народа (а не на привилегирован слой, класа или група), се отварят безброй пътища и начини за много различно оформление. Затова демокрацията е по всяко време и за всеки народ една особена задача.

Демокрацията произтича от една определена човешка представа. Хората трябва да бъдат свободни — на политически език това означава, че цялата власт трябва да не прехвърля границата на неприкосновеното достойнство на всеки един отделен човек. Властта принципно подлежи на ограничаване и контрол, и трябва да се позовава на съгла-

* Христо Йорданов — докторант по Реторическа аргументация към катедра „Реторика“, Философски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

Адрес за контакти: hr.yordanov@abv.bg

сието на подчинените ѝ, защото една неограничена възможност за намеса в живота на отделния човек би могла да накърни и унизи достойнството му. Държавната власт трябва да се подчини на целта, да се гарантират и увеличават възможностите и шансовете за свободен и достоен живот на всички членове на обществото.

Свободата не е нещо абстрактно, а означава конкретно свобода на личното сътворяване на живота, свобода на религията и убежденията. Всички права на свобода е необходимо да бъдат отстоявани и да са предпоставка за всяко политическо действие. Правото на свободно изразяване на мнението, свободата на пресата, свободата на обединение, са възможност за пряко участие в политическия живот и представляват реална възможност за вземане на подходящото политическо решение. Същността на тези свободи е да установи и гарантира, да признае за ненакърнимо и неотменно достойнството на човека. Но те не се осигуряват за всеки поотделно щедро от държавата, а са следствие от добре аргументирана позиция. Гражданите защитават исканията, правата, свободите си посредством силата на диалога и способността им да градят успешна аргументация на собствената позиция в дебати, диалог или друг начин на комуникация.

От тази гледна точка със засилващ интерес се гледа на въпроси, свързани с езика и стила, аргументацията, убеждението и внушението, заразяването, манипулацията, видовете аудитории и пр. Конкретни знания, умения и навици за водене и ръководене на различни монологични и диалогични форми са не просто желани, а задължителни умения за всеки.

Естествено не е никак лесно да бъдат изведени категорично постулати за това как да бъдем красноречиви. Това, с което сме наясно, е целта — да убеждаваме онези, с които общуваме, в правотата на тезата, която защитаваме, и в най-добрия случай да го спечелим и обвържем с действия в името на целта, която преследваме. Целта е ясна, но неудобството произтича от многообразието от възможности, с които бихме могли да я постигнем. През многовековното съществуване на знанието, именно това е създавало проблем за мислителите, посветили живота и усилията си да изработят рецепта, правила, стереотип на поведение и действие пред аудитория, които във всички случаи да постигат целта на реторическото общуване. Едва ли е възможно особено в съвременното общество да се посочи определен начин на поведение и действие, който да е убедителен за всеки човек и във всякаква ситуация. Всички хора са различни, притежават своя индивидуалност. Всяка ситуация има свои особености и специфика, характерни само за нея.

Аргументативният език е винаги част от размяната на възгледи между две страни. Той е подходящият начин да се разреши едно различие в мненията само ако по принцип е възможно да се преодолеят съмненията или критичността на даден човек, който реагира по очакван предвидим за останалите начин. Следователно изборът на подход към аргументативния дискурс, трябва да бъде съобразен с нормите и критериите, налагани върху езиковата употреба.